

Turinys

01

Kaip viskas prasidėjo, arba
Kam reikalingi pinigai?

06

18

02

pirmieji pinigai

03

Skola tampa pinigais

26

04

Sidabras ir auksas tampa pinigais

36

05

Kaip atsirado pirmosios monetos?

42

54

06

Kaip pinigai praranda vertę?

07

Kaip atsirado popieriniai pinigai?

62

08

Buvo laikai, kai maisto kainos nekilo
šimtmečiais

72

09

Valstybės pradeda naudoti
popierinius pinigus

80

10

Pasauliniai pinigai

92
108

11

Aukso standartas

12

Dekretiniai pinigai

116

13

Bankai: kaip pinigai sukuria pinigus?

128

14

Centrinis bankas

142

15

Ar pinigai gali būti kuriami
nepriklausomai nuo žmonių noro?

152

16

Kaip žmonės gauna pinigų?

168

17

Kodėl vieni turi daugiau pinigų nei kiti?

182

Pirmieji ne metaliniai pinigai atsirado kaip saugyklų rašteliai, patvirtinantys, kad konkretus žmogus į saugyklą pridavė tam tikrą kiekį grūdų.

Iš pradžių saugyklos už mokestį priimdavo saugoti žmonių nuimtą grūdų derlių. Paskui pradėjo tuos grūdus už mokestį skolinti pirkliams ir žemdirbiams, kurie dėl kokių nors priežasčių neturėjo pakankamai savų grūdų. Toks mokestis už skolinimą vadinamas **palūkanomis**.

Pavyzdžiui, žemdirbys, pasiskolinęs iš saugyklos penkis maišus grūdų, nuėmęs derlių turėdavo grąžinti nebe penkis, o jau šešis maišus. Taigi, vieną maišą grąžindavo kaip palūkanas. Vėliau saugyklos saugoti priimdavo ne tik grūdus, bet ir kitus vertingus dalykus, tokius kaip auksas ir sidabras.

Maždaug prieš 1300 metų kinų pirkliai pastebėjo:
**pinigų saugykla
gali būti naudinga ne
tik dėl saugumo, bet
ir dėl patogumo.**

Tuo metu Kinijos pinigais buvo apskritos varinės monetos. Jų viduryje buvo kvadratinės skylutės ir pro jas monetos buvo veriamos ant virvelių į ryšulius. Turtingiems pirkliais į keliones tekdavo vežiotis daug pinigų, o tai buvo didžiulis svoris. Jį tampyti buvo ne tik nepatogu, bet ir brangu – turtingesniai pirkliai kartais prireikdavo atskiros vežimo vien pinigams vežti. Žinoma, tokiam vežimui tekdavo samdyti ir apsaugą. Šiai problemai spręsti taip pat buvo pasitelktos saugyklos ir kinų išradimas – popierius. Pirklys palikdavo savo pinigus saugykloje, o iš jos gaudavo popierinius raštelius, kuriuose buvo nurodyta, kiek pinigų

palikta. Už prekes pirklys sumokėdavo ne monetomis, o tokiais rašteliais. Tuomet juos gavęs žmogus atvykdavo į saugyklą ir iš jos pasiimdavo raštelyje nurodytą kiekį pinigų. Taip atsirado pirmieji popieriniai pinigai. Tačiau tokius pinigus išleisdavo ne valstybė, o saugykla.

Po maždaug 400 metų pirmuosius popierinius pinigus pradėjo leisti kinų valdovai. Pritrūkę vario monetoms kalti, kinų valdovai ėmė spausdinti popierinius pinigus. Skirtumas tikrai nedidelis – pati

varinė moneta nėra vertinga, ji tampa pinigų tik dėl to, kad taip nustatė valdovas.

Lygiai taip pat valdovas pinigų pavadino popieriaus lapelį su ant jo užrašyta verte. Kadangi žmonės valdovo žodžiu pasitikėjo, jie valstybės išleistus popieriaus lapelius priimdavo kaip mokestį už prekes ir paslaugas. Popierius daug lengvesnis už varį, todėl popieriniai pinigai buvo patogesni.

Prieš maždaug 700 metų Kiniją pasiekė europiečių keliautojai. Vienas tokių keliautojų Markas Polas popierinių pinigų naudojimą Kinijoje gana išsamiai aprašė savo knygoje. Tačiau Europoje tuo metu buvo naudojami tik popieriniai saugykli, tai yra bankų, pinigai. Turėjo praeiti dar pusketvirto šimto metų, kol

popierinius pinigus
Europoje ėmė leisti
ne tik bankai, bet ir
valstybės.

Šiandien mes gyvename turtingoje visuomenėje, kur pakanka tėvų darbo ir vaikams dirbti nereikia. Tiesą sakant, vaikų darbas draudžiamas. Vietoj to vaikai privalo lankyti mokyklą, kad užaugę žinotų, ką ir kaip dirbti.

Taigi, kas yra **darbas**?

Darbas nėra buvimas
tam tikroje vietoje
tam tikrą laiką.

Tai, kad žmogus kažkur prasėdėjo nuo aštuntos ryto iki penktos vakaro, nereiškia, jog jis atliko kokį nors darbą. Darbas netgi nėra tiesiog veikla, nuo kurios pavargsti. Tai, kad žmogus nuo aštuntos ryto iki penktos vakaro visą laiką buvo užsiėmęs, stengėsi, pavargo, taip pat nereiškia, kad jis atliko kokį nors darbą.

Darbas yra veikla, kuri sukuria vertę.

Vertė yra kito žmogaus gyvenimo pagerėjimas, kuris yra toks ženklus, kad tas žmogus pasiruošęs už tai sumokėti pinigus. Taigi, kai žmogus padaro ką nors labai naudingo kitiems, įprastai jis už tą darbą gauna pinigų. Žinoma, jei tai nėra savanoriška nemokama pagalba kitiems.

Tam, kad galėtų sukurti vertę, žmogus panaudoja kelis svarbiausius dalykus. Pirmiausia tai **kompetencija** – mokėjimas padaryti tam tikrą darbą. Kompetencija įgyjama mokantis – mokykloje, universitete, internete, darbo vietoje. Taip, ir darbo vietoje darbuotojai mokosi.

Kuo daugiau dirbi tam tikrą darbą, tuo greičiau ir geriau išmoksi jį padaryti.

Antras dalykas, kuris yra svarbus norint sukurti vertę, yra **pastangos**. Tas, kuris labiau stengiasi, dažniausiai padaro daugiau ir geriau nei tas, kuris nesistengia. Kaip jau puikiai žinai iš patirties mokykloje, labiau stengiasi tas, kuris labiau nori padaryti gerai.

Trečias svarbus dalykas yra **kūrybiškumas**. Visi norėtų suteikti paslaugas ir pagaminti prekes greičiau, geriau ir pigiau, tačiau

ne visi žino, KAIP tai padaryti.

Naujų dalykų kūrėjai sukuria vertę tuomet, kai jų sukurtos prekės ir paslaugos pagerina gyvenimą daug labiau nei jau esančios. Pavyzdžiui, sukūrus mobilųjį telefoną nebereikia sėdėti namuose norint sulaukti svarbaus skambučio. Sukūrusieji išmanųjį telefoną gyvenimą palengvino dar labiau – dabar mes telefonu galime ne tik paskambinti, bet ir rasti mums reikalingą informaciją, žaisti žaidimus, klausytis muzikos, žiūrėti filmus ir taip toliau. Už tokį gyvenimo pagerėjimą žmonės noriai moka pinigus, vadinasi, kūrėjai turi galimybę uždirbti daugiau nei tie, kurie tiesiog gamina seniai žinomus dalykus.